

GREGOR KAROLONEK¹, MONIKA KAROLONEK²

Życie studenckie na Uniwersytecie Wrocławskim w XIX i XX wieku ze szczególnym uwzględnieniem korporacji studentów Instytutu Dentystycznego*

**Student's Life in XIX and XX Century With a Special View
on Student Corporation at the University Dental Institute**

¹ Studenckie Koło Naukowe przy Katedrze i Zakładzie Protetyki Stomatologicznej AM we Wrocławiu

² Staż podyplomowy w NZOZ Akademickiej Poliklinice Stomatologicznej we Wrocławiu

Streszczenie

Opierając się na zasobach archiwalnych Działu Zbiorów Specjalnych Biblioteki Akademickiej i Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego opracowano historię organizacji studenckich, w tym organizacji studentów Instytutu Dentystycznego we Wrocławiu (Zahnärztliches Institut des Universitäts Breslau) założonej w 1881 r. Dokonano próby zestawienia tematycznego rozpraw doktorskich absolwentów tego Instytutu obronionych w latach 1920–1930, a wykonanych pod kierunkiem profesorów: Walthera Brucka, Carla Partscha, Hansa Riegnera oraz Hermanna Eulera. Wśród autorów znaleźli się tacy wybitni polscy lekarze, jak: Antoni Perliński i Alfred Meissner (późniejszy założyciel Państwowego Instytutu Dentystycznego w Warszawie w 1921 r.) (**Dent. Med. Probl. 2003, 40, 2, 451–459**).

Słowa kluczowe: historia stomatologii, życie studenckie, korporacje studenckie, rozprawy doktorskie w stomatologii.

Abstract

Basing on archival resources at the department of special collections at the Wrocław Medical University library and archive at the Wrocław University, the history of student organization was worked out including our student organization at the Wrocław University Dental Institute (Zahnärztliches Institut des Universitäts Breslau), established in 1881. The list of doctoral dissertations (1920–1930) of graduates at this Institute under direction professors: Walther Bruck, Carl Partsch, Hans Riegner and Hermann Euler was made. Among the authors, there were outstanding Polish physicians like Antoni Perliński and Alfred Meissner (the founder of the National Dental Institute in Warsaw in 1921) (**Dent. Med. Probl. 2003, 40, 2, 451–459**).

Key words: history of dentistry, student's life, student's corporation, dissertations in dentistry.

W XIX w. organizacje studenckie wywodziły się z tzw. ziomkostw (*Landsmannschaften*), grupujących osoby pochodzące z tych samych miejsc zamieszkania. Były organizacjami samopomocowymi i towarzyskimi. Na przełomie XVIII i XIX w. organizacje te przeszły ewolucję, polegającą na zmianie celów działalności i kryteriów naboru

członków. Wspólne pochodzenie terytorialne trąciło na znaczeniu. Odtąd studenci grupowali się do realizacji wspólnych celów ideowych, a nawet politycznych (*Corps*, *Burschenschaft*), rozwijania własnych zainteresowań muzycznych (*Sängerschaft*), sportowych (*Turnerschaft*), naukowych (*Wissenschaftlicher Verein*), religijnych i innych.

* Praca uzyskała I nagrodę na VIII Ogólnopolskiej Konferencji Studenckich Kół Naukowych Akademii Medycznych we Wrocławiu (2003 r.) i wyróżnienie Prezesa Oddziału Dolnośląskiego Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego oraz nagrodę specjalną na II Międzynarodowej Konferencji Naukowej Studentów i Młodych Lekarzy w Warszawie (2003 r.).

Podział ten nie oddaje złożoności problemu, gdyż organizacje nie ograniczały się tylko do realizacji swego głównego celu. Na przykład wszystkie były związkami o charakterze towarzyskim, członkowie niektórych związków muzycznych uprawiali szermierkę, regularnie spotykali się w piwiarniach, a np. członkowie Akademickiego Klubu Sportowego (*Akademischer Sportklub*) interesowali się teatrem. Istotnymi liniami podziału było raczej generalne podejście do starej tradycji związków studenckich. Z tego punktu widzenia wszystkie związki dzieliły się na noszące barwy i pojedynkujące się, czyli w całości przyjmujące elementy starej tradycji związków studenckich oraz takie, które elementy te odrzucały [1].

Znakami rozpoznawczymi korporacji były:

1) herb, tzw. cyrkiel [1], składający się z trzech barw, a na nim zwierzę, biała broń, herby miast pochodzenia terytorialnego lub dewiza związku skrócona do pierwszych liter wyrazów i wkomponowanie ich w całość,

2) barwy [1] – 3 kolory,

3) tradycyjne pieśni,

4) nakrycie głowy na zewnątrz i w piwiarni,

5) lokal (pokój, mieszkanie, dom).

Do ideałów związkowych należały: braterstwo, wierność, ufność, odwaga, honor oraz posłuszeństwo prawom związku i jego hierarchii. Cele te realizowano przez: spotkania towarzyskie, pojedynki szermiercze, które odbywały się poza miastem, gdyż były oficjalnie zakazane (walczono tylko do pierwszej krwi), obrzędy piwne, śpiewy, święta organizacyjne oraz wspólne wyjazdy, na które zapraszano tzw. *Corpsdamen* (kobiety niebędące członkami korporacji), a po studiach kontakt ze swoją korporacją i wspieranie jej oraz swych młodszych kolegów w karierze zawodowej i towarzyskiej.

W ciągu pierwszego stulecia działania Uniwersytetu Wrocławskiego powstały wśród studentów co najmniej 122 organizacje. Wiele z nich zostało rozwiązanych lub zakazanych przez władze uniwersyteckie, czasami na wniosek władz policyjnych. Na początku XX w. działało ich około kilkadziesiąt [1]. Z okazji stulecia Uniwersytetu we Wrocławiu wydano kartkę z 50 działającymi w 1911 r. korporacjami (ryc. 1) [13]. Gdy do władzy doszła NSDAP, większość korporacji latem 1935 r. postanowiła się rozwiązać [2].

Dużym poważaniem cieszyły się niemieckie studenckie związki katolickie i ewangelicki *Wingolf*. Na uniwersytecie istniało także Towarzystwo Literacko-Słowiańskie pod kierownictwem Jana Ewangelisty Purkiniego (1787–1869), które przez wiele lat było jedyną polską organizacją na wrocławskiej uczelni [3].

Najbardziej znanymi korporacjami we Wrocławiu były:

1) Korps „Borussia” (1819) (łacińska nazwa Prus), barwy: czarna, czerwona, biała;

2) Korps „Silesia” (1837), barwy: biała, jasnoniebieska, różowa;

3) Korps „Lusatia” (1846), barwy: jasnoniebieska, złota, czerwona;

4) Korps „Marcomannia” (1864), barwy: czerwona, biała, czarna;

5) Landsmannschaft „Macaria” (1873), barwy: zielona, biała, czerwona;

6) Landsmannschaft „Teutonia” (1882), barwy: zielona, czerwona, złota;

7) Burschenschaft „Raczek” (1817) (od nazwiska właściciela pierwszej zaprzyjaźnionej piwiarni), barwy: czarna, czerwona, złota;

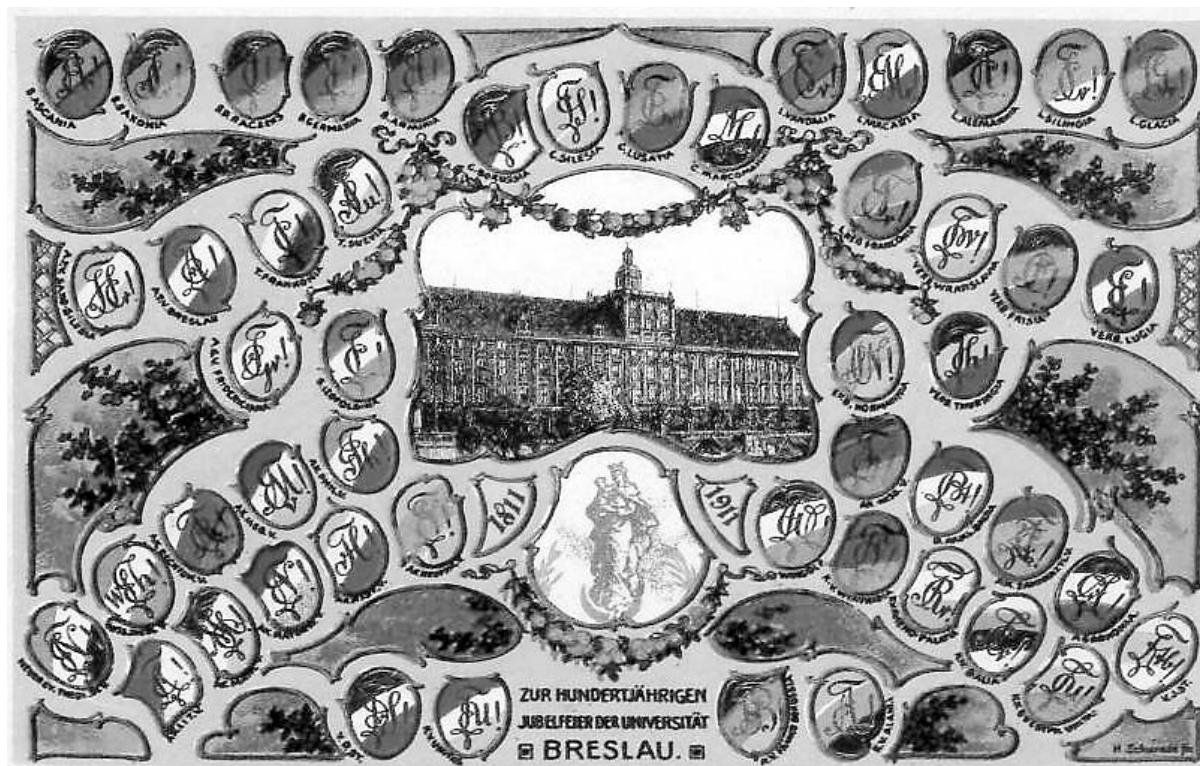
8) Burschenschaft „Arminia” (1848), barwy: czarna, czerwona, złota;

9) Burschenschaft „Germania” (1816), barwy: czarna, czerwona, złota;

10) Burschenschaft „Cheruscia” (1876), barwy: biała, różowa, czarna [2].

Pionierem stomatologii wrocławskiej był docent dr hab. Julius Bruck (1840–1902) (ryc. 2) [3], który habilitował się 14 lipca 1871 r. na Uniwersytecie Wrocławskim na podstawie pracy „Przyczynek do histologii i patologii miazgi zębowej” (*Beiträge zur Histologie und Pathologie der Zahnpulpa*), przygotowanej w Instytucie Anatomii Patologicznej Wydziału Medycznego pod kierunkiem Wilhelma Waldeyera. Jako docent otworzył w 1873 r. prywatny instytut dentystyczny, początkowo działający przy dzisiejszej ulicy Łaciarskiej (*Altbusserstrasse*), potem przy dzisiejszym pl. Kościuszki 2 (*Gartenhaus Tauentzienplatz 2*), który był powiązany z Uniwersytetem Wrocławskim, a studenci byli wpisani na Wydział Filozofii (sic!). Instytut Brucka miał charakter nie tylko usługowy, lecz również dydaktyczny dla studentów stomatologii [4].

Instytut Stomatologii na Uniwersytecie Wrocławskim powstał na mocy zarządzenia ministra z dnia 25 kwietnia 1890 r. Trzyoddziałowemu instytutowi przydzielono skromną dotację z ministerstwa w wysokości 5000 marek, którą trzeba było przeznaczyć na adaptację budynku przy obecnej ul. Krasińskiego 5 i na jego wyposażenie. Dyrektorem został Carl F. M. Partsch (1854–1932), od 1884 r. docent prywatny chirurgii, za czasów Fischera wykładowcy stomatologię. Był uczniem Mikulicza i z chwilą objęcia dyrekcji Instytutu został profesorem nadzwyczajnym. Za zgodą ministerstwa kultury objął w 1895 r. Szpital Bonifratrów we Wrocławiu, gdzie rozwinął chirurgię jamy ustnej. Od tego czasu Instytut poszerzono o poliklinikę chorób uzębienia i jamy ustnej oraz podzielono na trzy działy kliniczno-dydaktyczne. Oddział chirurgii jamy ustnej był kierowany przez

Ryc. 1. Kartka z herbami 50 korporacji działających w 1911 r.

Fig. 1. Postcard with coats of arms of 50 active corporations in 1911

profesora Partscha, oddział stomatologii zachowawczej przez lekarza stomatologa Wilhelma Sachsa, a oddział protetyki przez profesora Juliusa Brucka [3].

Instytut Dentystyczny w 1901 r. przeniósł się w na dzisiejszą ul. Cieszyńskiego 17/19 (*Am Burgfeld 17/19*). W 1901 r. kierownikiem stomatologii zachowawczej został Walther Bruck – od 1908 r. profesor nadzwyczajny.

Profesor Carl F. M. Partsch angażował się nie tylko w dydaktykę i naukę stomatologii, lecz miał również szerokie zainteresowania pozazawodowe. Jako student medycyny założył akademickie stowarzyszenie gimnastyczne (*Akademischer Turnverein*), był inicjatorem sportu akademickiego, a zwano go „Jahnem” – ojcem gimnastyki na Śląsku (*Turnvater Jahn Schlesiens*) [3]. Podczas obchodów stulecia Uniwersytetu Wrocławskiego w 1911 r. Partsch zorganizował z dużym rozmachem pierwszą akademicką olimpiadę na terenie obiektów sportowych na Dąbiu, wybudowanych z jego inicjatywy w 1902 r. Lubił także muzykę, grał na pianinie i był długoletnim członkiem zarządu Wrocławskiego Stowarzyszenia Orkiestralnego oraz prezesem Akademii Śpiewaczej [3]. Tak wybitni profesorem, jak: Carl F. M. Partsch, Hans Riegner i Walther Bruck, stanowili „wielką trójkę stomatologii” Uniwersytetu we Wrocławiu [3]. W 1921 r. profesor Carl F. M. Partsch otrzy-

Ryc. 2. Profesor Julius Bruck (1840–1902)

Fig. 2. Professor Julius Bruck (1840–1902)

Ryc. 3. Herb Akademickiego Związku Stomatologicznego

Fig. 3. Coat of arms of university dental corporation

Ryc. 4. Dom „Pod zieloną dynią” i „Pod dwoma Polakami”

Fig. 4. House „Under a green pumpkin” and „Under two polish people”

Ryc. 5. Budynek przy ul. Cieszyńskiego 17/19

Fig. 5. Building in Cieszyński street 17/19

mał tytuł doktora *honoris causa*, profesorowie Hans Rieger i Walther Bruck w 1926 r.

Od 1908 r. możliwość studiowania na Uniwersytecie Wrocławskim uzyskały kobiety, ponieważ

Ryc. 6. Akta z wykazem rozpraw doktorskich obronionych w Instytucie Dentystycznym Uniwersytetu Wrocławskiego w latach 1920–1930 (z zasobów Uniwersytetu Wrocławskiego)

Fig. 6. Acts of doctoral dissertation in dentistry (1920–1930) of graduates at the Wrocław University Dental Institute (archiwal resources at UW)

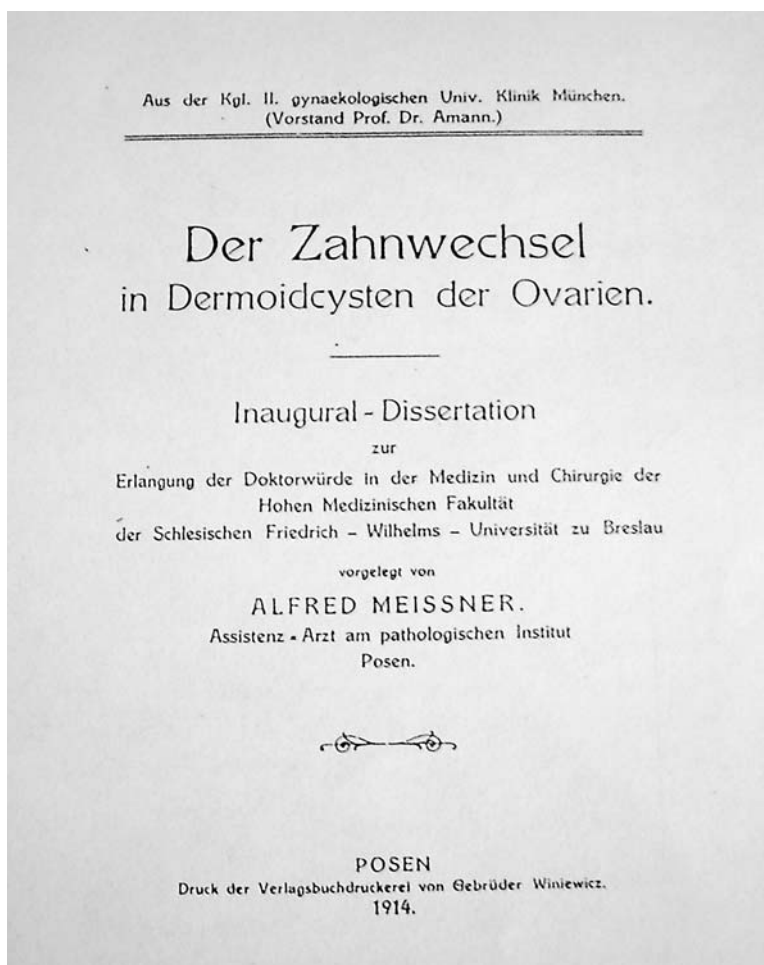
z tym żądaniem wystąpiły władze uczelni do kanclerza Bismarcka. Pierwszą kobietą, która zapisała się na Fakultet Medyczny, była córka ówczesnego nadburmistrza Wrocławia, Klara Bender [1], która podczas zdawania egzaminu otrzymała wielki bukiet czerwonych róż.

Pierwsze studentki nie chciały być gorsze od swoich kolegów, lepiej się uczyły. Miały taki respekt, iż nie do pomyslenia było, aby któryś ze studentów zdecydował się iść na egzamin razem ze swoją koleżanką. Były „za dobrze przygotowane” i własna wiedza mogła wypaść zbyt mizernie. Odpowiedzią części niepokorzonych z taką sytuacją studentów było grubiańskie odnoszenie się do

Ryc. 7. Profesor Alfred Meissner (1883–1952)

Fig. 7. Professor Alfred Meissner (1883–1952)

Ryc. 8. Strona tytułowa pracy doktorskiej Alfreda Meissnera

Fig. 8. Cover page Alfred Meissner's dissertation

Ryc. 9. Profesor Carl F. M. Partsch (1854–1932)

Fig. 9. Professor Carl F. M. Partsch (1854–1932)

Ryc. 10. Profesor Walther Bruck (1872–1937)

Fig. 10. Professor Walther Bruck (1872–1937)

Ryc. 11. Profesor Hans Riegner (1859–1928)

Fig. 11. Professor Hans Riegner (1859–1928)

swych uniwersyteckich koleżanek. Wśród najłagodniejszych inwektyw, jakimi obdarzali oni pierwsze studentki, było określenie „niebieskie pończoszki” (*Blaustrümfe*), oznaczające dziewczyny brudne, zaniedbane, niemodnie ubrane

i nieprzywiązujące wagi do swojego wyglądu [1]. Jeden z profesorów kazał asystentowi umieścić na drzwiach swej sali wykładowej tabliczkę z napisem – „Psom i paniom do mojego kolegium wstęp wzbroniony!” (*Hunde und Damen sind in*

Ryc. 12. Professor Hermann Euler (1874–1961)

Fig. 12. Professor Hermann Euler (1874–1961)

meinem Kolleg nicht erwünscht!). Niechętnym studiom kobiecym wykładowcom wtórowali także studenci [1].

W 1910 r. studia dentystyczne przeniesiono na Wydział Medycyny.

W 1873 r. studenci założyli Akademicki Związek Medyczny (*Akademisch-Medizinischer Verein*). W 1881 r. powstało pierwsze Towarzystwo Studentów Stomatologii [5]. W latach 1896–1898 roku istniał Akademicki Związek Dentystyczny (*Akademisch-odontologischer Verein*).

W 1903 r. został założony Akademicki Związek Stomatologiczny (*Akademisch Zahnärztlicher Verein*). Ten związek także miał charakter korporacyjny. Jego herb posiadał trzy barwy: czerwoną, srebrną i brązową oraz dewizę związku skróconą do pierwszych liter (ryc. 3) [13]. Hasło wyborcze tego związku brzmiało „*per literas ad honores*” („przez naukę do zaszczytów”). Celem tej korporacji było propagowanie i podtrzymywanie przyjaźni wśród studentów stomatologii jako przygotowanie do koleżeńskej współpracy po studiach, poszerzanie wiedzy stomatologicznej oraz pielęgnowanie tradycji. Lokal znajdował się przy Schmiedebrücke 30/32 (dzisiejsza ulica Kuźnica), w pobliżu domu „Pod zieloną dynią” i „Pod dwoma Polakami” (ryc. 4), w którym obecnie mieści się Katedra oraz Zakład Stomatologii Zachowawczej i Stomatologii Dziecięcej, Katedra i Zakład Periodontologii oraz Zakład Patologii Jamy Ustnej Akademii Medycznej [6]. W 1914 r. założono Związek Studentów Stomatologii przy Uniwersytecie Wrocławskim w niemieckim zrzeszeniu studentów stomatologii (*Vereinigung der Studierenden der Zahnheilkunde an der Universität Breslau im Deutschen zahnärztlichen Studentenverband*). Związek ten nie miał charakteru kor-

Ryc. 13. Student katolickiej korporacji Winfridia przed trudnym wyborem

Fig. 13. Student of a catholic corporation Winfridia has to make a difficult choice

poracyjnego, a jego lokal znajdował się przy dzisiejszej ul. Cieszyńskiego 17/19 (ryc. 5) [7].

Studia w *Zahnärztliches Institut der Universität Breslau* kończyły się egzaminem państwowym (*Staatsexamen*). Studenci pisali pracę dyplomową odpowiadającą dzisiejszej pracy magisterskiej. Absolwenci tego Instytutu, aby uzyskać tytuł doktorski musieli napisać i obronić rozprawę doktorską oraz zdać egzamin ustny. Procedura przeprowadzania przewodu doktorskiego, do dziś prawie niezmieniona, polegała na: zgłoszeniu własnej rozprawy naukowej, zdaniu egzaminu ustnego (na którym powinien być przynajmniej jeden nauczyciel stomatologii), wniesieniu obowiązujących opłat, wydrukowaniu rozprawy naukowej i złożeniu obowiązującej liczby jej egzemplarzy oraz dowodu ukończenia dwuletniego studium na Uniwersytecie im. Friedricha-Wilhelma we Wrocławiu. Rozprawy doktorskie musiały być z zakresu stomatologii praktycznej, teoretycznej lub też z przedmiotów medycznych związanych ze stomatologią. Należało podać instytut lub klinikę, w której została napisana wraz z zapewnieniem pod przysięgą, iż praca powstała samodzielnie [8].

Każda rozprawa doktorska była umieszczana w wykazie rozpraw doktorskich lekarzy stomatologów. W Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego

znajdują się oryginalne akta z tymi wykazami obejmującymi lata 1920–1930. Każde zawiera numer rozprawy, imię i nazwisko lekarza stomatologa, miejsce jego zamieszkania, pochodzenie, datę przyjęcia wniosku, imię i nazwisko promotora, tytuł rozprawy doktorskiej i datę jej obrony. Te dwie nadpalone książki (ryc. 6) jako jedyne ocalały podczas działań II wojny światowej. Korzystając z tych zasobów archiwalnych, dokonano tłumaczenia z oryginału (j. niemiecki) i zestawienia tematycznego rozpraw doktorskich absolwentów *Zahnärztliches Institut* obronionych w tych latach, a przygotowanych w tym dziesięcioleciu pod kierunkiem profesorów: Carla F. M. Partscha, Walthera Brucka, Hansa Riegnera oraz Hermanna Eulera.

W 1914 r. pod kierunkiem profesora Partscha tytuł doktora uzyskał Alfred Meissner (1883–1952) (ryc. 7) po obronie pracy pt.: „Związki zębów w torbielach skórzastych jajników” (*Der Zahnwechsel in Dermoidcysten der Ovarien*) (ryc. 8) [9]. A. Meissner był jednym z założycieli Państwowego Instytutu Dentystycznego w Warszawie w 1921 r., wybitnym chirurgiem szczękowo-twarzowym, który wynalazł nowy ulepszony rodzaj kleszczy do usuwania zębów, zwany „kleszczami Meissnera” [9]. Antoni Perliński (1870–1936), wybitny lekarz dentysta, zajmował się działalnością naukową, wspólnie z profesorem Partschem od 1897 r. wydawał sprawozdania z działalności Polikliniki Instytutu Dentystycznego we Wrocławiu. Sprawozdania te były określane jako wartościowy podręcznik stomatologii klinicznej [10].

Od 18 czerwca 1920 do 14 października 1930 roku zostały obronione 462 rozprawy doktorskie.

Profesor Carl F.M. Partsch (1854–1932) (ryc. 9) [3] był promotorem 140 rozpraw doktorskich.

Przykładowe tematy rozpraw w oryginale i tłumaczeniu:

1. Arthur Herrnstadt – *Ueber die von den Zähnen ausgesandten Krankheitsprozesse, die zu einer Verbindung zwischen Mundhöhle, Kieferhöhle und Nasenhöhle führen* (Zębopochodne procesy chorobowe prowadzące do połączenia ze sobą jamy ustnej, zatoki szczękowej i jamy nosowej).

2. Kurt Manneberg – *Die Grundlagen der Strahlentherapie und ihre Anwendung bei malignen Tumoren der Mundhöhle* (Podstawy rentgenoterapii i jej zastosowanie w leczeniu nowotworów złośliwych jamy ustnej).

3. Beinhard Resser – *Kritische Würdigung der verschiedenen Anästhesierungsmethoden im Bereich des Gesichts* (Krytyczna ocena różnych metod znieczulenia w obrębie twarzy).

4. Salo Kapauner – *Zusammenstellung der Fälle von Leukoplakia Lingua geographica und Lingua plicata* (Zestawienie przypadków leukoplakii, języków geograficznego i pofałdowanego).

5. Rudolf Buehm – *Ueber die Verbreitungsweg der von der Zahnwurzeln angefangenen entzündlichen Prozesse* (O drodze szerzenia się procesów zapalnych pochodzących z korzeni zębów).

6. Marin Baeck – *Leukoplakie und Carcinom in einer Kiefercyste* (Leukoplakia i rak wywodzące się z torbieli szczękowej).

7. Ernst Lubos – *Aktinomykose vom Weisheitszahn ausgehend* (Promienica pochodząca z zęba mądrości).

8. Augustin Gib – *Ueber Exostosen am Kiefer* (O egzostozach szczęk).

9. Paul Nieder – *Das Redressement forcé und seine Anwendung in der Schulzahnpflege* (Redressement forcé i jego zastosowanie w stomatologii szkolnej).

10. Georg Kobach – *Von Entwicklungsstörungen des Gebisses, hinsichtlich einer Verminderung der Zahnzahl* (O zaburzeniach rozwoju uzębienia związanych ze zmniejszeniem liczby zębów).

11. Benno Putze – *Hämophilie und ihre Bedeutung zur Zahnextraktion* (Hemofilia i ich znaczenie w ekstrakcji zębów) [11].

Profesor Walther Bruck (1872–1937) (ryc. 10) [3] był promotorem 156 rozpraw doktorskich. Przykładowe tematy rozpraw w oryginale i w tłumaczeniu:

1. Hermann Förder – *Die Konservierungsmöglichkeit der Zähne durch Replantation mit besonderer Berücksichtigung von 3 Fällen Jugendlicher* (Zachowanie zębów dzięki zabiegowi replantacji na podstawie 3 przypadków u młodzieży).

2. Walter May – *Die Entfernung von Fremdkörpern aus Wurzelkanälen* (Usuwanie ciał obcych z kanałów korzeniowych).

3. Räte Salisch – *Die zahnärztliche Therapie im Mittelalter* (Leczenie stomatologiczne w średniowieczu).

4. Moritz Weissblum – *Das zahnärztliche Instrumentarium bei Peter Fauchard* (Instrumentarium stomatologiczne Pierre Faucharda).

5. Georg Reuchel – *In welchen Fällen ist die Devitalisation der nicht erkrankten Pulpa zu empfehlen* (W których przypadkach polecać dewitalizację niezmienionej chorobowo miazgi).

6. Hans Boehm – *Die Bedeutung des Röntgenbildes in der konservierenden Zahnheilkunde* (Znaczenie zdjęcia rentgenowskiego w stomatologii zachowawczej).

8. Otto Reiter – *Aseptis und Antiseptis in der konservierenden Zahnheilkunde* (Aseptyka i antyseptyka w stomatologii zachowawczej).

9. Dr phil Kurt Falkenhoven – *Untersuchungen über die Größenverhältnisse der Pulparäume bei Milchzähnen und bleibenden Zähnen* (Badania wielkości komory miazgi w zębach mlecznych i zębach stałych).

10. Paul Bramer – *Beiträge zur Behandlung der Pulpapangrän unter besonderer Berücksichtigung der Anwendung von Antiformin* (Przyczynki do leczenia zgorzeli miazgi ze szczególnym uwzględnieniem zastosowania antyforminy).

11. Walter Gensch – *Ueber den Einfluss der Schwangerschaft auf die Zahnkaries* (O wpływie ciąży na próchnicę zębów) [11].

Profesor Hans Riegner (1859–1928) (ryc. 11), promotor 75 rozpraw doktorskich, zajmował się głównie protetyką i estetyką w stomatologii. Pod jego kierunkiem powstały między innymi następujące prace:

1. Friedrich Lux – *Die Anfänge zahnärztlichen Protetik* (Początki protetyki stomatologicznej).

2. Georg Lewy – *Zahnheilkunde und Aestetik* (Stomatologia i estetyka).

3. Alfred Eugling – *Über Obturatoren* (O obturatorach).

4. Ernst Debernitz – *Ueber Zahnstein und seine Folgeerscheinungen* (O kamieniu nazębnym i jego powikłaniach).

5. Franz Conradi – *Ueber künstliche Zähne* (O sztucznych zębach).

6. Franz Schibalski – *Ueber zahnärztliche Abdruckmassen* (O masach wyciskowych w stomatologii).

7. Paul Nordhoff – *Die Mundpflege bei den Naturvölkern* (Higiena jamy ustnej u dzikich plemion).

8. Wiktor Polatzek – *Zur Genese der Schmelzhypertrophien* (Geneza hiperplazji szkliwa).

9. Waldemar Unger – *Die moderne Behandlung der Kieferfrakturen* (O nowoczesnym leczeniu złamań szczęk).

10. Herbert Lipinski – *Die Röntgenaufnahme in ihrer diagnostischen Bedeutung für die Zahnheilkunde* (Diagnostyczne znaczenie zdjęcia rentgenowskiego w stomatologii).

11. Edith Friedeberg-Schwarz – *Ein Beitrag zur Kasuistik der Zahnanomalien* (Przyczynek do kazuistyki anomalii zębów) [11].

Profesor Hermann Euler (1874–1961) (ryc. 12) [3], drugi i ostatni dyrektor Zahnärztliches Institut w okresie wrocławskim był promotorem 50 rozpraw doktorskich. Były to między innymi:

1. Münzenberg – *Die Topografie des Pulpakavums in ihrer Beziehung zur Preparation von Mantelkronen* (Preparacja korony osłaniającej w stosunku do topografii komory zęba).

2. Frl. Marilen Züller – *Die Regio ramificationis bei Frontzähnen* (Delta korzeniowa zębów przednich).

3. Felix Patsch – *Kieferbrüche im Kindesalter* (Złamanie szczęk w wieku dziecięcym).

4. Johannes Mohn – *Das Problem des schmerzlosen Zahnbehandlung* (Trudności w bezbolesnym leczeniu zębów).

5. Brose – *Extraktionen als Kunstfehler in der Orthodontie* (Ekstrakcje jako błąd w sztuce w ortodontacji).

6. Paul Langsch – *Ueber die Heilung unbehandelter Zahnfrakturen* (O gojeniu się nieleczonych złamań zębów).

7. Herbert Lewin – *Beitrag zur Zwillingforschung in der Zahnheilkunde mit Untersuchungen der ein- und zweieiigen Zwillingen* (Przyczynek do prac badawczych o bliźniętach w stomatologii z badaniem jedno- i dwujajowych bliźniąt).

8. Hans Rieken – *Über die Werte der Röntgenstrahlen bei Zahn- und Kieferaufnahmen* (O wartościach promieni rentgenowskich w wykonywaniu zdjęć zębów i szczękowych).

9. Rudolf König – *Über vererbliche Schädigungen in der Glasindustrie unter besonderer Berücksichtigung der Mundhöhle und der Zähne* (O dziedzicznych uszkodzeniach w przemyśle szklarskim z szczególnym uwzględnieniem jamy ustnej i zębów).

10. Walter Gollü – *Ein Beitrag zur Frage der Entstehung der Kinnfistel* (Przyczynek do powstawania przetoki szczękowej) [11].

Na szczególną uwagę zasługuje następująca praca doktorska napisana w 1940 r.: Wiktor Scholz – *Über die Möglichkeit der Wiederverwendung des Goldes im Munde der Toten* (O możliwości ponownego stosowania złota z jam ustnych zmarłych) [12].

Wnioski z tej pracy wykorzystali Niemcy podczas bestialskiego mordy ludności w czasie II wojny światowej. Praca W. Scholza świadczy wyraźnie o kierunku, w jakim poszły badania w Instytucie Stomatologii. Założenia tej pracy, odpowiadały władzom III Rzeszy. Profesor Hermann Euler kierował Instytutem Stomatologii we Wrocławiu do stycznia 1945 r. W swoich wspomnieniach wydanych w Monachium w 1949 r. Hermann Euler nie wspomina o pracy Wiktora Scholza [12].

Współcześni studenci stomatologii również wiodą interesujące życie studenckie, organizując „Medykalie” we Wrocławiu, w Warszawie i innych miastach Polski. Bawią się między innymi wybierając najmlszą studentkę lub (jak to było w latach 70. we Wrocławiu) „Miss Dołeczaków”, która miała podczas uśmiechu najgłębsze *impresiones digitulis Amoris* (rozszczepiony na dwie wiązki *musculus risorius*). Kontynuują również tradycję spotkań przy piwie między innymi w Piwnicy Świdnickiej. Johannes Brahms, z okazji przyznania mu przez Uniwersytet Wrocławski tytułu doktora *honoris causa* w 1879 r., skomponował „Uwerturę Akademicką op. 80” [1], której głównym motywem stała się pieśń śpiewana wówczas przy kuflu piwa po zdanych egzaminach – *Gaudeamus igitur*, pochodząca z XVIII-wiecznego hymnu braci studenckiej [1, 13] (ryc. 13).

Piśmiennictwo

- [1] POPIŃSKI K.: Borussia, Lusatia, Marcomania... Świat burszów, piwiarń i pojedynków – Studenci Uniwersytetu Wrocławskiego 1871–1921. Wydawnictwo Gajt, Wrocław 2002, 5, 9, 38, 40, 57, 58, 67.
- [2] SCHEUERMANN G.: Das Breslau Lexikon. Laumann Verlag, Dülmen 1994, 1699–1700.
- [3] KOZUSCHEK W.: Historia Wydziałów Lekarskiego i Farmaceutycznego Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Akademii Medycznej we Wrocławiu w latach 1702–2002. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002, 58, 142, 144.
- [4] BRUZIEWICZ-MIKLASZEWSKA B.: Profesor Julius Bruck (1840–1902) – wrocławski stomatolog, lekarz i prekursor europejskiej endoskopii – w stulecie śmierci. Adv. Clin. Exp. Med. 2003, 12, 113–135.
- [5] PATER M.: Historia Uniwersytetu Wrocławskiego do roku 1918. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, No 1945, Wrocław 1997, 286.
- [6] Allgemeines Hochschul Tagesbuch. Breslauer Akademischer Verlag, Breslau 1912, 73.
- [7] Allgemeines Hochschul Tagesbuch. Breslau 1925, 172.
- [8] Promotionsordnung der Medizinischen Fakultät der Universität Breslau. Breslau 1938, 3, 5.
- [9] KOSSOWSKA-FUGIEL Y.: Prof. Dr. med. Alfred Meissner, der Begründer der polnischen Kieferchirurgie. Rozprawa doktorska Düsseldorf 1999, 21, 23.
- [10] Jesionowski M.: Historia stomatologii polskiej, PZWL 1963, 168.
- [11] AUWr. M 34 – Promotionsnachweisung für Doktoren der Zahnheilkunde.
- [12] SMEREKA J.: Studia stomatologiczne na Uniwersytecie Wrocławskim do roku 1945. Wrocł. Stom. 1975, 15–17.
- [13] KONIECZNY A.: Uniwersytet Wrocławski na dawnych widokówkach. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002, 131–132.

Adres do korespondencji:

Monika i Gregor Karolonek
ul. Poleska 31/28
51-354 Wrocław
e-mail: grekar@wp.pl

Praca wpłynęła do Redakcji: 21.05.2003 r.

Po recenzji: 2.06.2003 r.

Zaakceptowano do druku: 2.06.2003 r.

Received: 21.05.2003

Revised: 2.06.2003

Accepted: 2.06.2003